

Kalocsai Dózsa György Szakközépiskola,  
Szakiskola és Kollégium

Környezeti nevelési program

**5. számú melléklet**

## TARTALOMJEGYZÉK

<b>1. Az iskolai környezeti nevelés törvényi háttere</b> .....	<b>4</b>
<b>2. Helyzetelemzés, helyzetkép</b> .....	<b>4</b>
<b>2.1. Az iskola</b> .....	<b>4</b>
2.1.1. Az iskola rövid története .....	4
2.1.2. Az iskola helye és épülete .....	4
2.1.3. Az iskola udvara.....	6
2.1.4. Mócsy János utcai épületek (Tanműhely):.....	6
2.1.5. A tanműhely udvara .....	7
<b>2.2. Az iskolai büfé</b> .....	<b>7</b>
<b>2.3. Tisztítószeresek</b> .....	<b>8</b>
<b>2.4. Szelektív hulladékgyűjtés</b> .....	<b>8</b>
<b>3. A környezeti nevelés színterei iskolánkban</b> .....	<b>9</b>
<b>3.1. Hagyományos tanórai oktatásszervezésben</b> .....	<b>9</b>
3.1.1. Tanórán, laboratóriumban: .....	9
3.1.2. Nem hagyományos tanórai keretben .....	9
<b>3.2. Tanórán kívüli programok:</b> .....	<b>9</b>
<b>4. Erőforrások</b> .....	<b>10</b>
<b>4.1. Nem anyagi erőforrások</b> .....	<b>10</b>
4.1.1. Iskolán belüli együttműködés.....	10
4.1.2. Iskolán kívüli együttműködés .....	11
4.1.3. - Iskolai büfé.....	12
4.1.4. - Nemzetközi kapcsolatok .....	12
<b>4.2. Anyagi erőforrások</b> .....	<b>13</b>
4.2.1. Saját erőforrások .....	13
4.2.2. Külső erőforrások .....	13

<b>5.</b>	<b><i>Alapelvek, jövőkép, célok</i></b> .....	<b>13</b>
5.1.	<b>Alapelvek</b> .....	<b>13</b>
5.2.	<b>Az iskola jövőképe</b> .....	<b>14</b>
5.3.	<b>Rövid távú célok, feladatok és sikerkritériumok</b> .....	<b>14</b>
5.4.	<b>Hosszú távú célok</b> .....	<b>16</b>
5.4.1.	A cél érdekében diákjainkban ki kell alakítani: .....	16
5.4.2.	A célok eléréséhez szükséges készségek kialakítása, fejlesztése a diákokban: .....	17
5.5.	<b>A szakképzés szempontjainak érvényesítése a környezeti nevelésben</b> .....	<b>18</b>
<b>6.</b>	<b><i>Tanulásszervezési és tartalmi keretek</i></b> .....	<b>19</b>
6.1.	<b>Helyi értékek és problémák megjelenése a tanórai tevékenységben</b> .....	<b>19</b>
6.1.1.	A helyi értékek: .....	19
6.1.2.	Ökológiai problémák és azok okai: .....	19
6.1.3.	A fenti értékek, problémák megjelenése a konkrét tantárgyakban: .....	19
6.2.	<b>Hagyományos tanórai foglalkozások</b> .....	<b>20</b>
6.2.1.	Az egyes tantárgyak kiemelt környezeti nevelési lehetőségei .....	20
6.2.2.	A tantárgyak lehetőségeinek kiegészítése az osztályfőnöki teendővel .....	26
6.2.3.	Az egyes korcsoportokban érinthető környezeti nevelési kérdések .....	27
6.2.4.	Tanórán kívüli és tanórai foglalkozások .....	28
<b>7.</b>	<b><i>Módszerek</i></b> .....	<b>29</b>
7.1.	<b>Néhány, munkánk során alkalmazott módszercsoport:</b> .....	<b>30</b>
<b>8.</b>	<b><i>Taneszközök</i></b> .....	<b>30</b>
<b>9.</b>	<b><i>Kommunikáció</i></b> .....	<b>30</b>
9.1.	<b>Iskolán belüli kommunikáció formái</b> .....	<b>31</b>
9.2.	<b>Iskolán kívüli kommunikáció formái</b> .....	<b>31</b>
<b>10.</b>	<b><i>Minőségfejlesztés</i></b> .....	<b>31</b>
<b>11.</b>	<b><i>Továbbképzés</i></b> .....	<b>31</b>

## **1. Az iskolai környezeti nevelés törvényi háttere**

A 20/2012.(VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési- oktatási intézmények működéséről és névhasználatáról tartalmazza a pedagógiai program kötelező tartalmi elemeit. Ez alapján a pedagógiai program része az iskolai környezeti nevelési program is.

## **2. Helyzetelemzés, helyzetkép**

### **2.1. Az iskola**

#### **2.1.1. Az iskola rövid története**

Az iskola 2003. augusztus 1-jén a Dózsa György Szakközépiskolát és a Műszaki Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézetet összevonásával alakult. 2007. augusztustól a Hunyadin János Középiskolai Kollégium becsatlakozásával alakult ki a mai szervezeti forma.

Az intézmény neve: Dózsa György Gazdasági, Műszaki Szakközépiskola és Szakiskola és Kollégium.

Az intézmény székhelye: 6300 Kalocsa, Asztrik tér 7.

Az intézmény telephelye: 6300 Kalocsa, Martinovics u. 2.

6300 Kalocsa, Mócsy J. u. 8.

6300 Kalocsa, Kossuth L. u. 34.

Az intézményünk önálló jogi személy. Fenntartója és működtetője a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ. Iskolánk a Kecskeméti Tankerülethez tartozik. A kollégium működtetője Kalocsa Város Önkormányzata.

#### **2.1.2. Az iskola helye és épülete**

Az iskola székhelye az Asztrik téri épületben van. Az oktatás azonban a Martinovics utcai épületben is. Az *Asztrik téri épület* több mint 200 éves, részlegesen alapincézett háromszintes építmény. Falai az akkori kor építkezésének megfelelően vastag téglafalak, melyek téglalapra épültek. Szigetelése már nem megfelelő, falai a pince fölött vizesek. A tetőszerkezet fa fedélszékes, a héjazat horganyzott acéllemez. Az ereszcsonna horganyzott acéllemez, ami az épület nagy részén korrodálódott, lyukas. A padló burkolata a folyosón kőlap, a tantermekben laminált padló, illetve egyes tantermekben linóleum vagy parketta.

Az épület külső falszerkezete vastagsága miatt jó hőszigetelő. A nyílászárók még az eredetileg beépített ablakok és ajtók. Az ablakok elhasználódtak, rosszul záródnak, nagy hő veszteséget okoznak.

Az iskola helyiségeit fénycső lámpatestek világítják meg. Ezek típusai elavultak, cserére szorulnak. A természetes megvilágítás minden egyes helyiségben biztosított.

Az iskola fűtését a padláson elhelyezett gázkazánok biztosítják. A hő átadó rendszer öntvényből készült bordás radiátor. A radiátorok elhasználódtak, alig van olyan, ami nem csepeg.

A tantermek száma iskolai szinten kevés, méretük általában megfelelő, csak néhány terem lehetne egy kicsivel nagyobb. A tantermekben a hőmérséklet télen is megfelelő, de ennek az ára a nagy energiafelhasználás. A tantermek nyáron az ablakokon keresztül nagyon felmelegednek. Ennek oka az árnyékolás hiánya.

Az épületben jelenleg két mosdó áll a fiúk és egy a lányok rendelkezésére. A fiúk számára ez elegendőnek látszik, de a lányoknak a szünetekben sokszor sort kell állniuk. A tantermek padjai a tanulók számára megfelelőek, a székek alkalmasak a megfelelő használatra.

Annak ellenére, hogy az iskola épülete régi, szükség lenne a teljes felújításra. A tanulók által készített dekorációk miatt a tantermek barátságosak.

Az elhelyezett faliújságok nem kellően tartalmasak, csak az iskola mindennapi működésével kapcsolatos információkat tartalmazzák. A falfülkékben található tárlók megfelelő használatával a folyosók is barátságosabbak lennének.

Az iskolarész technikai felszereltsége megfelelő. Elegendő számban rendelkezik mindazon eszközökkel / televízió, videó, magnó, CD-lejátszó, írásvetítő, diavetítő, epizkóp, számítástechnikai eszközök / amelyek az oktatáshoz szükségesek. A technikai színvonal javítható lenne, ha minden tanteremben lenne lehetőség a számítógépek és az internet használatára.

**A *Martinovics utcai épület* részben alapincézett, a földszint plusz kettő emelet található.**

Az épület nem régi, huszonöt éve épült.

Alapja vasbeton pillérialap, melyet vasbeton talpkoszorú fog össze.

Az épület tartószerkezete „UNIVAZ” rendszerű, vázkitöltő falazata POROTON 30-as kerámia blokk. Válaszfalai 10 cm vastag válaszfal lapok.

Födémszerkezete körüreges födempallókból épült.

Tetőszerkezete két állószékes fa fedélszék, héjazása méhsejt vörös palaburkolat. Az ereszcatorna horganyzott acéllemez

Az épület hőszigetelése megfelel az idevonatkozó szabványnak. A külső falszerkezet 5 cm vastagságú DRYVIT hőszigetelő rendszerrel van ellátva. Az ablakok „DUFA” típusú fa nyílászárók hőszigetelt üvegezéssel.

A folyosók, tantermek, irodák megvilágítását fénycső lámpatestek biztosítják. Néhány tanteremben a „H” típusú fénycsőveket ki kell cserélni.

A természetes megvilágítás megfelelő aránya minden helyiségben biztosított.

A fűtést két gázkazán biztosítja, a hő átadó rendszer bordás radiátoros.

Az épület déli tájolású. A különböző napszakokban az árnyékolás függönnyel megoldható, melyek sötétítőként fel vannak szerelve. Sok esetben azonban egyes tanterekben fénysúrlódás lép fel, mely kápráztatással párosul. Nyár elején és nyár végén a magas hőmérséklet problémát okoz a tanításban.

Az épületben szintenként biztosított a mosdók száma mind a fiúk, mind pedig a lányok számára. A dolgozóknak külön mosdók állnak rendelkezésére.

### **2.1.3. Az iskola udvara**

Az Asztrik téri épülethez tartozik egy zárt és egy nyitott udvar.

A zárt udvar betonozott, közepén egy nagy hársfa biztosít árnyékot a nyári melegben. A tanulók nem használják ki az udvar adta lehetőségeket, nem mennek ki a friss levegőre.

A nyitott udvar nagy, parkos jellegű. A tanulók biztonsági okokból nem vehetik igénybe.

A Martinovics utcai épület udvara eredetileg zárt, de mivel az önkormányzat által működtetett sportcsarnok, sportpálya és büfé valamint az iskola között átjárás van, így nyitottá válik.

Az udvar nagy részben parkosított, kis része betonozott. Az épület déli homlokzata melletti parkosított területen padok vannak elhelyezve, melyekhez az árnyékot az ott ültetett örökzöldek adják.

Az udvaron lehetőség van sportolásra is, a füves udvaron és a bitumenes sportpályán.

### **2.1.4. Mócsy János utcai épületek (Tanműhely):**

5 épületből áll

- Műhelyek + szociális blokk
- Műhelyek
- Raktár

- Portaépület
- Hulladéktároló épület

Alapjuk beton sávalap, talajnedvesség elleni bitumenes csupaszlemez véd. B 30-as blokktegla vázkitöltő falak. Vázszerkezete „MEZŐVÁZ” vasbeton gerendázat bordázott vasbeton födémfalakkal. Lapos tetős, attika falas, belső vízvezetésű. Műhelyben simított beton padló, kabinetben (elektromos) parketta, vizes helyiségek mozaiklap. Az épületek megvilágítása természetes és mesterséges világítókkal megoldott. Az előírt 200 lux megvilágítás biztosított.

Az épületek fűtése gázkazánról működik, radiátor hő leadókkal.

Az épületek hőszigetelése nem felel meg az előírásoknak. Energetikai mérlege így természetesen rossznak mondható.

A műhelyek, kabinet (elektromos) megfelelő számban rendelkezésre állnak és azok méretei kielégítik az előírásokat.

A szociális blokkban megfelelő számú tisztálkodó helyiség, WC fülke, vizelde és kézmosó rendelkezésre áll.

A műhelyek kialakítása barátságos, bár ergonómiaiilag még jelentősen javítható.

A raktár fa szerkezetű, lemez borítású épület.

### **2.1.5. A tanműhely udvara**

Kerítéssel körbezárt terület. Kb. 50%-ban füvesített és fával beültetett. A pihenést kerti padok biztosítják.

### **2.2. Az iskolai büfé**

Intézményünkben két büfé üzemel, melyet magánvállalkozók üzemeltetnek.

A büfékben forgalmaznak: szendvicseket, meleg szendvicseket, péksüteményeket, kekszféléket, csokoládét, rágót, cukorkát, üdítőket, olajos magvakat.

Az utóbbi időben az üzemeltetők egyre nagyobb gondot ordítanak az egészséges táplálkozás követelményeit kielégítő termékek forgalmazására.

A büfé üzemeltetése és a tanulók által iskolába hozott italokkal sok eldobható műanyag pohár, flakon és doboz keletkezik, melyek nem környezetbarát anyagok. Ezek mennyisége visszaváltható göngyölegek használatával csökkenthető lenne.

### **2.3. Tisztítószer**

Iskolánkban használt tisztítószer köré az utóbbi időben folyamatosan változik. A hagyományos, környezetre ártalmas szereket fokozatosan váltják fel a korszerűbb, kisebb mennyiségben is hatékony tisztítószer. Ennek ellenére még napjainkban is alkalmazunk olyan szereket, amelyek a környezetre károsak.

Alkalmazott tisztítószer:

- Hypo
- Vízkőoldó
- Háztartási sósav
- SPUL súrolópor
- CÍM PLUS mosogatószer
- KLAR univerzális ablaktisztító
- FRIS általános tisztítószer
- Sani WC és szaniter tisztító.

### **2.4. Szelektív hulladékgyűjtés**

A Martinovics utcai épületben, az irodákban és a tanárkban keletkezett papírhulladékot külön dobozokba gyűjtjük és évente két alkalommal a MÉH telepre visszük. Az irodai nyomtatókban és fénymásolóknak kiürült festékpátrón egy részét visszavisszük az üzletbe, hogy újratöltéssel hasznosítani lehessen.

A tanműhelyben és tangazdaságában keletkezett fémhulladékot évente egy alkalommal a selejtezés alkalmával kiszállítjuk a MÉH telepre.

Az iskola megteremtette a műanyag poharak, flakonok szelektív gyűjtésének feltételeit, mellyel a tanulók és dolgozók élnek is. Az összegyűjtött műanyag hulladékot az óvodásoknak adjuk, akik ezért pénzt kapnak.



### **3. A környezeti nevelés szinterei iskolánkban**

#### ***3.1. Hagyományos tanórai oktatásszervezésben***

##### **3.1.1. Tanórán, laboratóriumban:**

A tanórákon hozzárendeljük az adott témákhoz a megfelelő környezetvédelmi vonatkozásokat.

Az óra jellege határozza meg, hogy melyik problémát hogyan dolgozzuk fel. Kiemelt helyet kapnak a hétköznapi élettel kapcsolatos vonatkozások, amelyekhez a diákoknak is köze van.

Különböző interaktív módszereket használva adjuk át az ismereteket, de jelentős szerepet kap az önálló ismeretszerzés is. A szemléltetés hagyományos, audiovizuális és informatikai lehetőségeit is felhasználjuk, alkalmazzuk. Így az élményszerű tanításra lehetőség nyílik.

Fontosnak tartjuk, hogy a diákjaink komoly elméleti alapokat szerezzenek, mert véleményünk szerint így lehet csak okosan, átgondoltan harcolni a környezet megóvásáért.

Hasonlóan környezetközpontú a szakiskolai képzés is. Egyes szakmákban a tanulók természetes anyagokkal dolgoznak, munkájuk során a természetet alakítják.

A környezetvédelem fontosságát úgy is hangsúlyozzuk, hogy 11. évfolyamon a szabad órakeret terhére környezetvédelem tantárgyat oktatunk.

##### **3.1.2. Nem hagyományos tanórai keretben**

Tanulóink a tanév során és nyáron, szakmai gyakorlatokon vesznek részt. A gyakorlaton, az elméleti órákon tanultak megvalósítására kerül sor életszerű körülmények között. A gyakorlatokon folyamatos feladata az oktatóknak a környezeti kapcsolatok bemutatása, a tevékenységekkel kapcsolatos környezetvédelmi feladatok hangsúlyozása.

#### ***3.2. Tanórán kívüli programok:***

- A tanulók olyan versenyeken indulnak, ahol a környezet- és természetvédelem fontos téma, így elmélyíthetik elméleti tudásukat.

- Néhány tanuló és pedagógus részt vett a Tempus Közalapítvány Comenius I. nemzetközi környezetvédelmi programban, ahol Európai Környezeti Képek néven öt ország iskoláinak együttműködésével évente más és más ország egy-egy iskoláját is meglátogatva dolgoztak környezetvédelmi problémák megoldásában.

- Rendszeresen iskolánkban a kiállítások, ahol szűkebb és tágabb környezetünk neves művészei munkásságának bemutatásával fejlődik tanulóink esztétikai érzéke.
- Szűkebb környezetünk megismerése is fontos feladata a környezeti nevelésnek. Ezt a feladatot tölti be a minden évben az adventtel kapcsolatos népszokások megismerése.
- Fontosnak tartjuk, hogy a diákok megismerjék lakóhelyüket is.

Több osztály évente vesz részt osztálykiránduláson, ahol országunk kulturális értékeit ismerhetik meg, múzeumokat látogatnak, kirándulnak. Lakóhelyünk megismerésére minden évben városismereti sétát szervezünk iskolánk tanulóinak.

#### **4. Erőforrások**

A környezeti nevelési munkánk céljainak eléréséhez elengedhetetlen feltétel, hogy az iskolai élet résztvevői egymással, valamint külső intézményekkel, szervezetekkel jó munkakapcsolatot, együttműködést alakítsanak ki. A résztvevők és a közöttük kialakuló együttműködés egyben környezeti nevelési munkánk erőforrása is.

Iskolánk ennek érdekében az eddigiek során tudatosan alakította ki iskolán belüli és kívüli kapcsolatrendszerét.

##### ***4.1. Nem anyagi erőforrások***

###### **4.1.1. Iskolán belüli együttműködés**

- *Tanárok:* Az iskola minden tanárának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára. Ahhoz, hogy az iskolai környezeti nevelés ill. oktatás közös szemléletben és célokkal valósuljon meg, ki kell alakítanunk, illetve tovább kell fejlesztenünk a munkaközösségek együttműködését. Kidolgozzák és a tantárgyakba beépítve tanítják az egyes környezeti tartalmakat. Azoknak a kollégáknak, akik most kívánnak bekapcsolódni az iskolai környezeti nevelési munkába, a tapasztaltabb kollégák tanácsokat, javaslatokat adnak. A közös munka áttekintése és koordinálása igazgatóhelyettesi feladat.

- *Diákok:* Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kulturált magatartásra. Ebben kiemelkedő feladata van az iskolai diákönkormányzatnak, az osztályközösségeknek, valamint a környezet védelme iránt különösen érdeklődő és elkötelezett tanulóknak.

- *Tanárok és diákok:* A diákok a környezeti témákkal kapcsolatos ismereteiket a tanáraikkal való közös munka során tanórai és tanórán kívüli programok keretében sajátítják el. Iskolánkban nagy szerepe van a környezettudatos szemlélet kialakításában. A diákok és tanárok együttműködése nélkülözhetetlen a környezetbarát iskolai környezet létrehozásában és megőrzésében is. A tanórák környezeti tartalmát a munkaközösségek határozzák meg, a tanórán kívüli környezeti nevelési tevékenységek áttekintése igazgatóhelyettesi feladat lehet.

- *Iskolaorvos:* Az iskolaorvos felméréseivel, és azok elemzésével segíti környezeti nevelési munkánkat. A továbbiakban rendszeressé kívánjuk tenni ezeket a vizsgálatokat, hogy munkánk hatékonyságáról is tájékoztatást kapjunk. Előadásokat tart az egészséges életmódról, a környezeti ártalmakról. Segíti a tanárok munkáját szakmai kompetenciájával, személyes ráhatással.

- *Tanárok és szülők:* Az iskolai környezeti nevelés területén is nélkülözhetetlen a szülői ház és az iskola harmonikus együttműködése. Fontos, hogy a szülők megerősítsék gyermekükben azt a környezettudatos magatartást, amit iskolánk is közvetíteni kíván. Iskolánkban ez egyrészt azon keresztül valósul meg, hogy az elsajátított viselkedési formákat, ismereteket otthon is alkalmazzák a tanulók, másrészt az egyes környezeti nevelési programjaink anyagi fedezetét – a lehetőségeiket figyelembe véve – a családok maguk is biztosítják.

- *Nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak:* Az iskola adminisztrációs és technikai dolgozói munkájukkal aktív részesei környezeti nevelési programunknak. Az iskolai adminisztráció területén fontos feladatunk, hogy csökkentjük a felesleges papírfelhasználást (pl.: féloldalas papírlapok használata, kicsinyített és kétoldalas fénymásolás, digitális információáramlás),

folyamatosan gyűjtjük a hulladékpapírt és a kifogyott nyomtatópatront. Példamutató, ha a tanulók látják, hogy az iskola épületének takarítása során környezetkímélő, az egészségre nem ártalmas tisztítószeret használunk. Ezek felkutatása és beszerzése az iskolai gondnok feladata.

Az iskolai szelektív hulladékgyűjtés továbbfejlesztéséhez a takarítók aktív, környezettudatos munkájára is szükségünk van.

#### **4.1.2. Iskolán kívüli együttműködés**

- *Fenntartó:*

Mivel a fenntartó határozza meg az általa fenntartott intézmények profilját és költségvetését, ezért a fenntartóval való kölcsönös együttműködés – az iskola egész életén belül – a környezeti nevelési programunk megvalósítása szempontjából is fontos. Az iskola

igazgatójának feladata, hogy a fenntartóval való egyeztetés során a lehető legoptimálisabb helyzet megteremtését elérje. Célunk, hogy a fenntartó a kötelező támogatáson túl is finanszírozza az iskolai környezeti nevelési programokat.

- *Környezeti neveléssel is foglalkozó intézmények:*

A tanórai és tanórán kívüli környezeti programot színesebbé és tartalmasabbá teszi a különböző intézmények meglátogatása. Iskolánk számára ilyen szempontból kiemelkedően fontosak a múzeumok, és a Kiskunsági Nemzeti Park. Ezeket a látogatásokat a tanórákon készítjük elő.

- *Civil szervezetek:*

A civil szervezetek szakmai ismereteikkel és programjaikkal segítik környezeti nevelési munkánkat. Tantestületünk több tagja rendszeresen részt vesz előadásaikon, továbbképzéseiken, illetve mi is tartunk előadásokat, továbbképzéseket a civil szervezetek által szervezett programokon. Szükséges, hogy több, az egész tantestületet érintő környezeti témájú előadás és foglalkozás legyen a jövőben. A civil szervezetekkel való iskolai szintű kapcsolattartás igazgatóhelyettesi feladat. A szaktanárok egyénileg alakítanak ki kapcsolatot az egyes civil szervezetekkel.

- *Hivatalos szervek:*

A hivatalos szervek egyik feladata annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javaslatokra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet kialakításában.

#### **4.1.3. - Iskolai büfé**

Diákjaink délelőtti étkezésének egyik meghatározó tényezője az iskolai büfé kínálata. Fontos, hogy továbbra is megőrizzük ezt a helyzetet, hogy a büfé nem egy nagyvállalat része, hanem egy, az iskolákra szabottan működő önálló egység. Kívánatos, hogy bővüljön az egészséges táplálkozáshoz nélkülözhetetlen tejtermék- és gyümölcskínálat. Az iskolavezetés folytasson megbeszélést a büfé működtetőjével az egészségesebb termékkínálat biztosítása érdekében.

#### **4.1.4. - Nemzetközi kapcsolatok**

Iskolánk egy német iskolával tart fenn tartós kapcsolatot. A kapcsolat révén rendszeresen a diákcserék az említett iskolákkal. A látogatások alkalmával a gyerekek az idegen nyelv

gyakorlásán kívül megismerik az adott ország kultúráját, természeti, - és épített környezetét. Ott a környezetvédelem a természetes életmódra való törekvés már életformává vált. Ezen a területen sokat tanulhatunk partnerünktől.

## **4.2. Anyagi erőforrások**

### **4.2.1. Saját erőforrások**

- *Költségvetés:*

Az iskolai költségvetésből minden évben olyan felújításokat kell végezni, amelyek a környezetbarát és kulturált környezet megteremtését, továbbá a környezetkímélő működtetést szolgálják.

- *Alapítvány:*

Az iskolai alapítványok – rászorultság alapon – támogatják a tanulók kirándulásokon való részvételét. Minden diáknak szülői írásos kérvényt kell beadnia a támogatás kérésére.

### **4.2.2. Külső erőforrások**

- *Pályázat:*

A pályázat-megjelenések figyelése minden dolgozó feladata. A pályázati lehetőségek kihasználása rendkívül fontos és sokszor egyedüli lehetőség a fejlesztésekre. Pályázati forrásból sikerült a két oktatási épületünkben kerékpár tárolót építtetni, melyek révén hozzájárulunk ahhoz, hogy tanulóink mind nagyobb számban használják a kerékpárt iskolába járásra.

## **5. Alapelvek, jövőkép, célok**

### **5.1. Alapelvek**

A környezeti nevelés alapelvei közül az alábbiakat kiemelten kell kezelnünk. Ezek fogalmát, tartalmát, megnyilvánulási módjait körül kell járnunk, meg kell világítanunk:

- a fenntartható fejlődés;
- a kölcsönös függőség, ok-okozati összefüggések;
- a helyi és globális szintek kapcsolatai, összefüggései;
- alapvető emberi szükségletek;
- emberi jogok;
- demokrácia;

- elővigyázatosság;
- biológiai és társadalmi sokféleség;
- az ökológiai lábnyom.

Tartsuk szem előtt, hogy egy gyereket képezünk minden órán és foglalkozáson, vagyis fontos, hogy a diák fejében egységes rendszer alakuljon ki!

### **5.2. Az iskola jövőképe**

Szeretnénk, ha iskolánk olyan intézménnyé válna, ahol természetes körülmények között zajlik néhány foglalkozás. A belső terek hangulatosabbak lesznek, több növény lesz mindenütt. Diákjaink és dolgozóink figyelnek az intézmény energia és vízfelhasználására, csökken a keletkezett hulladék mennyisége, melynek java részét szelektíven gyűjtjük. Diákjaink aktív kezdeményező szerepet játszanak az iskolában kialakult környezettudatos szemlélet elterjesztésében a településen.

### **5.3. Rövid távú célok, feladatok és sikerkritériumok**

<b>Rövid távú célok</b>	<b>Feladatok</b>	<b>Sikerkritériumok</b>
A környezeti nevelés az oktatás és nevelés valamennyi területén jelenjen meg!	A helyi tantervben műveltségi területenként és a tanmenetekben is konkrétan jelöljük meg a feladatokat és az alkalmazni kívánt módszereket.	Az iskolai élet egészét átfogó környezeti nevelés valósul meg: - átdolgozott tanmenetek; - több környezeti nevelési tartalom a tanórákon; - változatosabb tanítási, tanulássegítési, környezeti nevelési módszerek.
Erősítsük a tantárgyközi kapcsolatokat, hogy a tanulók egységben lássák az egy	Projektok kidolgozása (pl. „Belefulladunk a hulladékba!”; „Egy pohár víz”; „Védeni kell!”).	A széttagolt ismeretek rendszerszemlélettel összekapcsolódnak, egyre több tanuló vesz részt tanulási

témához tartozó ismereteket!		projektben, a gyerekek örömmel készülnek a következő projektre.
A pedagógusok, a felnőtt dolgozók és a szülők személyes példájukkal legyenek a környezettudatos életvitel hiteles terjesztői!	Képzések: továbbképzések, szülői értekezletek tartása az adott témában.	A felnőttek rendelkeznek mindazon ismeretekkel, szakmai hozzáértéssel és személyiségvonásokkal, amelyek a környezettudatosság alakítása során mintaként szolgálnak. Egyre több szülő, tanár vesz részt a programokon. Az iskolai programok tervezésekor szempont, hogy a lehetőségekhez képest minél környezetkímélőbb legyen a program.
Az iskola tisztaságának javítása, a szemét mennyiségének csökkentése	Tisztasági őrjárat szervezése (diákönkormányzat). Szelektív hulladékgyűjtés – elem, papír és műanyag folyamatos gyűjtése, tárolásának és elszállításának megszervezése. A helyes vásárlói szokások kialakítása.	Javul az iskola tisztasága. A tanulók és az iskola dolgozói szelektíven kezelik a papírhulladékot. Csökken az elszállított szemét mennyisége. Kevesebb a csomagolási hulladék a szemetesekben.
Takarékoskodás a vízzel és a villannyal.	Rendszeres, majd alkalmankénti ellenőrzések.	Nem lesznek nyitva felejtett vagy csöpögő csapok, égve

	Mérések, számítások, következtetések – és ezek közlése.	felejtett villanyok. Észrevehetően csökken az iskola víz- és villanyszámlája.
A tanulók ismerjék meg szűkebb környezetüket, lássák az értékeket, problémákat, ápolják a hagyományokat!	Részvétel környezetvédelmi programokon, pályázatokon; a természetben, környezetben végzett szemlélődés, vizsgálódás, kutatómunka; kiállítások, vetélkedők, előadások szervezése a „Jeles napokra”.	Ha ismeri környezetét, jobban szereti, kötődik hozzá és megóvja. A környezetvédelmi rendezvényekről egyre többet érdeklődnek, tudnak a helyi környezetről, és ezt a többieknek is szívesen elmondják.
Fejlesszük a tanulók problémamegoldó gondolkodásmódját, az önálló ismeretszerzés képességét – megalapozva az élethosszig tartó tanulást!	„Zöld sarok” kialakítása az iskolai könyvtárban, szakkönyvek, folyóiratok, videó-anyag és CD-k beszerzése. Internet-hozzáférés biztosítása. Az iskolarádióban „zöld” rovat nyitása.	Egyre több gyerek kér feladatot, tart kiselőadást, „sürög-forog” a könyvtárban, ír cikkeket, tudja használni a szakirodalmat. Szép eredményeket érünk el különböző versenyeken.

#### **5.4. Hosszú távú célok**

Hosszú távú célunk, hogy környezettudatos állampolgárrá váljanak tanítványaink.

##### **5.4.1. A cél érdekében diákjainkban ki kell alakítani:**

- a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő, takarékos magatartást és életvitelt;



- a környezet (természetes és mesterséges) értékei iránti felelős magatartást, annak megőrzésének igényét és akaratát;
- a természeti és épített környezet szeretetét és védelmét, a sokféleség őrzését;
- a rendszerszemléletet;
- tudományosan megalapozni a globális összefüggések megértését;
- az egészséges életmód igényét és elsajátítani az ehhez vezető technikákat, módszereket;
- hozzá kell járulni a Föld természetes ökológiai folyamatainak visszaállításához, ki kell alakítani a környezettel való harmóniára törekvést;
- segíteni kell a bioszféra és a biológiai sokféleség megőrzését;
- elő kell segíteni a környezettudatos magatartás és életvitel kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntarthatóságát;
- ki kell alakítani a környezet ismeretén és személyes felelősségén alapuló környezetkímélő magatartást, egyéni és közösségi szinten egyaránt, mely váljon a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelvvé;
- érzékenyvé kell tenni a tanulókat a környezet állapota iránt;
- be kell kapcsolni az intézményt a közvetlen környezet értékeinek megőrzésébe, gyarapításába;
- képessé kell tenni a tanulókat arra, hogy – személyes tapasztalataik alapján – együtt tudjanak működni a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.

#### **5.4.2. A célok eléréséhez szükséges készségek kialakítása, fejlesztése a diákokban:**

- alternatív, problémamegoldó gondolkodás;
- ökológiai szemlélet, gondolkodásmód;
- problémaérzékenység, integrált megközelítés;
- kreativitás;
- együttműködés, alkalmazkodás, tolerancia és segítő életmód;
- vitakészség, kritikus véleményalkotás;
- kommunikáció, médiahasználat;
- konfliktuskezelés és megoldás;
- állampolgári részvétel és cselekvés;
- értékelés és mérlegelés készsége.

### ***5.5. A szakképzés szempontjainak érvényesítése a környezeti nevelésben***

A képzés során (9-14. évfolyamig) tudatosítani kell a jövő szakembereivel, hogy az ember termelő-fogyasztó tevékenysége során valamennyi földi szférában változásokat okoz.

Ezen változások csökkentéséhez, megelőzéséhez vezető céljaink, feladataink:

- a szokások kialakításával, az értékek tudatos formálásával, széleskörű ismeretekkel alátámasztva a környezetéért felelősséget érző, cselekvőképes szakemberek nevelése;
- az esztétikus környezet és egészséges életmód iránti igény kialakítása tanulóinkban;
- megismertetni a helyi környezetvédelmi programokat, terveket, melyben koruknak megfelelően aktív részesek lehetnek;
- legyenek tisztában a történelmi, gazdasági változásokkal, tanulmányozzák a múltat, különös figyelemmel a szakmájukhoz kapcsolódóan;
- ismerjék meg, tiszteljék, illetve kapcsolódjanak be az iskola és a város hagyományőrző programjaiba;
- tudatosítani a természeti és társadalmi környezet változásait az urbanizáció, az ipari és mezőgazdasági termelés emberi egészséget veszélyeztető hatásait;
- a szakmai képzésben ismerjék meg a környezetbarát anyagok, technológiák fontosságát;
- kialakítani a környezetvédelmet, a munkavédelmet, a biztonságtechnikát és a munkaszervezést összekapcsoló szemléletmódot;
- szakmacsoportoknak megfelelően a korábban tanult általános ismeretekre építve megismertetni a szakma speciális környezetvédelemmel kapcsolatos kérdésköreit;
- legyen számukra természetes a takarékos anyag-, víz és energiafelhasználás (!);
- képesek legyenek szakmájuk káros környezeti hatásainak csökkentésére, elkerülésére;
- ismerjék meg a munkájukkal kapcsolatos ergonómiai szempontokat, ezzel képessé válnak a munka gazdaságos, ésszerű megszervezésére;
- a szelektív hulladékgyűjtés legyen természetes számukra;
- ismerjék meg a szakmájuk veszélyes hulladékait és kezelésükre vonatkozó szabályokat;
- törekedjenek a munkájuk során keletkező maradékok, hulladékok felhasználására, újrahasznosítására;
  - környezetbarát szemlélet, magatartás, viselkedés, életvitel kialakítása és megszilárdítása.

## 6. Tanulásszervezési és tartalmi keretek

### 6.1. Helyi értékek és problémák megjelenése a tanórai tevékenységben

#### 6.1.1. A helyi értékek:

- *Duna-part*: 4 km-es, 1-2 km széles sík parti sáv, részben üdülőterület;
- a felszint öntésiszap fedi, a nyugati részén az öntésiszap alatt vastag folyóvízi homokréteg található,
- a hasznosítást növénytermesztési tevékenység jellemzi,
- foltokban ártéri erdők.
- *Érsekkert*: 8-10 ha nagyságú összefüggő parkos terület,
- öreg fák, romantikus környezet, változatos növényvilág
- kihasználatlan szabadtéri színpad.
- *Vajas part*: a várost kettészelő csatorna,
- kitűnő horgászati lehetőségek,
- ligetes part.

#### 6.1.2. Ökológiai problémák és azok okai:

- városfejlődés,
- szovjet laktanyák maradványai (örökség),
- szemetes Vajas-part,
- illegális szemétkerakók,
- Duna-parti terület csatornázatlansága.

#### 6.1.3. A fenti értékek, problémák megjelenése a konkrét tantárgyakban:

Területi adottságok	Tantárgy	Téma	Pedagógiai cél
Duna-part, ártéri erdők	földrajz	- a Duna földrajza, gazdasági szerepe, állapota	- környezettudatos magatartás,
Vajas csatorna	biológia	- vízparti élővilág	- természet szeretete,

			tisztelete; - értelmi, környezeti nevelés
	kémia	- vízminőség mérés	- az egészség és a környezet összefüggései
	magyar	- Duna az irodalomban	- a kultúra szerepe a környezeti nevelésben
	történelem	- a Dunához kapcsolódó történelmi események, helytörténet	- helyzetfelismerés, ok-okozati összefüggések
	ének	- a Dunával kapcsolatos népdalok, zeneművek	- öröm, vidámság
	osztályfőnöki	- a szemét; - civil szervezetek	- az állampolgári felelősség felébresztése
Érsekkert	biológia	- városi erdők, madárvédelem	- környezettudatos viselkedés
ipari létesítmények	kémia, biológia	- szennyvíztelep látogatása	- problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség
Épített környezet	rajz és vizuális kultúra	- Kalocsa város nevezetességei	- értékrendszer, esztétikai megalapozás

## **6.2. Hagyományos tanórai foglalkozások**

### **6.2.1. Az egyes tantárgyak kiemelt környezeti nevelési lehetőségei**

#### *Testnevelés*

A tanulók:

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják egészséges testi fejlődésüket;
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében;
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes;

- igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek;
- sajátítsanak el régi magyar, mozgást igénylő népi játékokat (pl. méta, karikahajtás, gólyalábazás, zsákban futás);
- tudatosítsák általa az egészség és a környezet komplexitását.

### *Magyar nyelv és irodalom*

A tanulók:

- legyenek képesek lényeges és lényegtelen információk közötti különbségtételre,
- ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, harmonikus kapcsolatokat;
- legyenek képesek irodalmi szövegek alapján problémafelvetésekre, vitára, véleményalkotásra, érvelésre;
- tudjanak hivatalos iratokat (petíciókat, kérvényeket, javaslatokat) készíteni;
- tudatosan készüljenek a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére;

A tanulóknak:

- fejlesszük az esztétikai, erkölcsi érzékenységet!

### *Szakképzés*

A tanulók:

- törekedjenek a szakmai nyelv igényes, színes, pontos használatára írásban és szóban egyaránt.

### *Történelem*

A tanulók:

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet;
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására;
- ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete;
- értsék meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében.

## *Idegen nyelv*

A tanulók:

- váljanak érzékennyé a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével;
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit;
- ismerjék meg más népek ilyen irányú tevékenységeit, valamint az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit;
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt munkában választ keresni;
- állampolgári felelősségtudatuk fejlődjön.

A tanulóknak

- alakuljon ki és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezettel szemben;
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikációképességük és fedezzék fel ennek lehetőségeit.

## *Matematika*

A tanulók:

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják;
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával;
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni;
- logikus gondolkodásuk, a szintetizáló és a lényegkiemelő képességük fejlődjön;
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait;
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására;
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni;
- legyenek képesek reális becslésekre;
- tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni.

A tanulóknak

- alakuljon ki a rendszerben való gondolkodás;
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket.

### *Fizika*

A tanulók:

- váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára;
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit;
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő és élettelen közötti kölcsönhatásokat;
- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra;
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni;
- ismereteik birtokában, tetteik következményeit látó, távlatokban gondolkodó állampolgárrá váljanak.

### *Földrajz*

A tanulók:

- szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről;
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit;
- ismerjék meg a világ globális problémáit;
- ismerjék meg és őrizzék a természeti és az ember alkotta táj szépségeit.

### *Biológia*

A tanulók:

- ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit;
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet;

- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket;
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat;
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére;
- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat.

A tanulóknak

- alakuljon ki ökológiai szemléletmód.

### *Kémia*

A tanulóknak:

- rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel;
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására;
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére;
- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüljék meg ezek gazdasági hatásait.

### *Ének-zene*

A tanulóknak

- ismerjék fel a természeti ill. művészeti szépség rokonságát és azonosságát;
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait;
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban;
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét;
- tudják, hogy az élő ill. élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapi életben egyaránt akusztikus élményt jelentenek;
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni.

### *Rajz és vizuális kultúra*

A tanulóknak:

- ismerjék fel a természeti ill. művészeti szépség rokonságát és azonosságát;
- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit;



- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére; tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulásaira;
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát;
- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni;
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően;
- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését;
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre;
- kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket.

### *Szakképzés*

A tanulók:

- ismerjék a szakma gyakorlásához kapcsolódó természet és környezetvédelmi ismereteket, ezeket tudják megfelelően hangsúlyozni, kiemelni;
- ismerjék a szakmához kapcsolódó higiéniai követelményeket és tudják ezeket a gyakorlatban alkalmazni;
- tudják a szakmai ártalmak hatását az emberi szervezetre, legyenek képesek az egészségkárosodás megelőzésére;
- ismerjék meg a szakma történetét és lássák a környezetre gyakorolt hatását; tudják ennek az egyszerű vizsgálati lehetőségeit.
- sajátítsák el a szakma specifikus munkát, és legyenek birtokában a környezetvédelmi ismereteknek;
- tudják kiemelni a szakma környezetterhelő hatásait, ismerjék a védekezés lehetőségeit (hulladékkezelés stb.);
- ismerjék a környezetbarát technológiákat, a környezetbarát anyagokat, a termékek használatát;
- sajátítsák el az anyag- és energiatakarékos gazdálkodási módokat;
- látogassák meg a szakmához kapcsolódó (helyi) létesítményeket, figyeljék meg a helyes környezetvédelmi technológiákat a gyakorlatban;
- tudják mérni a környezetet károsító elemek hatásait szakma specifikus eszközökkel.

A tanulóknak

- erősödjön meg az ökológiai szemlélet, legyenek képesek a tényeket szakma specifikusan kiegészíteni;

- alakuljon ki a munka- és technológiai fegyelem;
- alakuljon ki a modern rendszertani szemlélet a szakmai és környezetvédelmi oktatás során.

### **6.2.2. A tantárgyak lehetőségeinek kiegészítése az osztályfőnöki teendőkkel**

A fiatalok osztályközösségi létének keretét általában az osztályfőnök teremti meg. Ő a különböző szintű személyes kapcsolatok segítője, fejlesztője is. Az osztályfőnök személyisége, és elhivatottsága döntő súllyal alakítja a gyerekekben kialakuló, formálódó valóságképet. Munkálkodása nyomán válnak konkrét közösségi tevékenységgé a szaktanárok tanórán túlnövő elképzelései, a különböző iskolai programkínálatok. A tanulók számos attitűdjének alakításán túl a szülők hozzáállását is befolyásolhatja igényessége, értékrendje. A környezeti nevelés szempontjából nem meghatározó az osztályfőnök szaktárgyi hovatartozása. A környezet megóvására, szépítésére, otthonossá tételére, igényes gondos alakítására való nevelésen túl a mindennapi problémák felismerése, életmódminták elemzése, a megoldások keresése is kiváló lehetőséget nyújt az együttes tevékenységek során a közösségépítésre, a személyes kapcsolatok kialakítására, elmélyítésére.

A helyes környezetvédelmi szemlélet kialakítása:

A családi és az intézményes nevelőmunka egyik legfontosabb feladata a környezetvédelmi szemlélet kialakítása.

A környezettel harmonikusan együtt élni mindannyiunk érdeke. Mi magunk is a természet részei vagyunk.

Két fontos nevelési alapelvet mindig figyelembe kell venni:

- az egyik, hogy a gyermek életkorának megfelelően sajátíttassuk el az életmódbeli szemléletet, ennek megfelelően gyakoroltassuk, hogy szinte ösztönössé váljon bennük;
- a másik a fokozatosság elve (magnót bömböltető, dohányzó, fákat tördelő, rongáló kamaszokat nem lehet egyik napról a másikra a természettel harmonikusan együtt élő gyermekké „átalakítani.”)

Közvetlenül is befolyásolja egészséges életünket a

- mozgás, testedzés
- egészséges táplálkozás
- lelki egészség
- káros szenvedélyek.

Nálunk Magyarországon az egészségtelen életmód hatására sokkal kisebbek az életesélyek, mint a fejlett környezetkultúrával rendelkező országokban.

Természetesen az egészséges táplálkozást több tényező befolyásolja. Ilyenek többek között:

- mozgásmennyiség
- alkat
- étkezési szokások
- konyhatechnika
- a táplálkozás napi és éves ritmusa.

Az egészséges táplálkozás, az étkezés fontos családi esemény.

A belső összhang, derű segít megőrizni testi egészségünket.

A stressz a szervezet válasza különleges alkalmakra, igénybevételre. Szükséges életünk fenntartásához. Károssá akkor válik, ha hosszú ideig tart és nagy idegfeszültséget okoz. Meg kell szabadulni a felesleges szorongásoktól; természetesen emberi módon. Nem pótszerek (alkohol, kábítószer) jelentik a megoldást.

Lelki egészségünk megőrzéséhez emberi kapcsolatokra is szükség van. A szellemi fejlődést érzelmi alapokra érdemes helyezni.

### **6.2.3. Az egyes korcsoportokban érinthető környezeti nevelési kérdések**

#### *9. évfolyam*

- Életvezetés, életvezetési szokások a családban; életviteli szokásaink a múltban, a jelenben, és merre haladunk?

A felgyorsult változások az életvezetésre is kihatnak. Sokszor a régi tapasztalat már nem használható. Át kell tekinteni az egyes folyamatokat, s fel kell vázolni a lehetséges forgatókönyveket.

#### *10. évfolyam*

- Testi, lelki problémák; a megoldás módjai

Iskolai egészségügyi nap keretében részletesen kapott információk osztályszintű megbeszélése. A szükségszerűen felmerülő problémákra – részben az értékrendek bizonytalanvá válása miatt – sokszor hibás válaszok születnek: búskomorság, lelki betegség, depresszió, alkohol, drog. Az okok keresése mellett a fiziológiai hatások ismerete, a nehézségek érzékeltetése támpontokat adhat.

Szemléltethető statisztikákon, videofilmeken, személyes találkozásokon keresztül.

### *11. évfolyam*

- A média szerepe.

A tájékoztatás erkölce. Hirdetés, reklám. A reklám-pszichológia tudománya. Szinte nincs perc, hogy mindez ne lenne jelen életünkben. A hatásmechanizmus megismerése helyrebillentheti a befolyásolhatóságot. Az elemzés csökkenti a technikák erejét. Az iskolaújság, az iskolarádió jó terep a gyakorlásra. Az előzőekben összegyűlt tapasztalatok környezetünkről és a média hírek összehasonlítása fontos útmutatás az alapos odafigyelésre, kritikai értékelésre.

### *12. évfolyam*

- Intézmények. Civil szervezetek.

Mennyire hatékony azok feladata, hatásköre és struktúrája? Hibáink kiküszöbölésére különböző törvényeket hozunk, ám olykor áthágják azokat. Felelős állampolgárként tiltakozunk ez ellen.

Miképpen gyakorolhatjuk környezeti jogainkat? A drámajáték segítheti a különböző szerepek tartalmi megközelítését, az álláspontok, vélemények, lehetőségek átgondolását:

- a tanulók közvetlen környezeti problémáinak, megoldási javaslatainak eljuttatása az önkormányzathoz;
- városunk civil szervezeteinek megismertetése;
- megelőző környezetvédelemmel foglalkozó helyi, és országosan ismert szervezetekkel való együttműködés.

#### **6.2.4. Tanórán kívüli és tanórai foglalkozások**

A környezeti nevelés összetettségét csak komplex módszerek segítségével lehet közvetíteni. Ezért fontos a tantárgyak közötti integráció, legalább néhány területen. Minden lehetőséget meg kell ragadnunk, hogy diákjainkban egységes képet alakítsunk ki az őket körülvevő világról az alábbi lehetőségek kihasználásával:

#### *A természeti környezet vizsgálata*

- tanulmányi kirándulások, városismereti játékok;
- Érsekkert növény és madárvilága;
- „akciók”: pályázatok, újságkészítés, kiállítás-rendezés, filmkészítés, fotóverseny;

- iskolarádió működtetése,
- „nemzetközi akciók”;
- „látogatás”: Visky Károly Múzeum, Kiskunsági Nemzeti Park, szeméttelp, szennyvíztisztító, Paksi Atomerőmű Rt., Baráka Víztermelő Mű, kiállítások;
- versenyek;
- iskolazöldítés;
- DÖK-nap;
- projektek (pl. savas eső, vízvizsgálat);
- fordítási verseny, kiállítás, akadályverseny szervezése;
- iskolai, nemzetközi projektek – több diákcserre valósul meg.

#### *Az épített környezet tanulmányozása*

- Főszékesegyház, Érseki kastély megtekintése;
- milyen volt a városkép 100 évvel ezelőtt,
- hová kerül a szemetünk,
- hogyan tisztítják meg a város szennyvizét?

#### *Környezetvédelmi akciók megszervezése*

- az Érsekkert egy részének ápolása,
- az iskola környékének tisztán tartása,
  - tervezzük meg városunk közlekedését.

## **7. Módszerek**

A környezeti nevelésben a hatékonyság növelése érdekében módszertani megújulásra van szükség.

Olyan módszereket kell választanunk, amelyek segítségével a környezeti nevelési céljainkat képesek leszünk megvalósítani. Ezek nem mindegyike ismert mindenki előtt, ezért olyan tanárképzést kell szerveznünk, amelyben bemutatjuk az interaktív lehetőségeket. Fontos, hogy ezeket mindenki saját maga is kipróbálja, mielőtt diákokkal alkalmazza. A foglalkozások, módszerek így válnak csak hitelessé.

### **7.1. Néhány, munkánk során alkalmazott módszercsoport:**

- kooperatív tanulási technikák;
- játékok;
- modellezés;
- riportmódszer;
- projektmódszer;
- terepgyakorlati módszerek;
- kreatív tevékenység;
- közösségépítés;
- művészi kifejezés.

## **8. Taneszközök**

Az iskola rendelkezik sok olyan oktatási eszközzel, szakkönyvekkel, amelyek a környezeti nevelési munkához szükségesek. Lépést tartva a fejlődéssel, folyamatosan frissíteni kell ezeket, a hiányzó eszközöket be kell szerezni.

Folyamatosan frissíteni kell a környezeti nevelési szak- és CD-könyvtárat. Biztosítani kell, hogy a környezeti nevelési tanórák és programok számára megfelelő audiovizuális ill. multimédiás eszközök álljanak a tanárok és a tanulók rendelkezésére.

A pedagógiai program végrehajtásához szükséges, hogy a nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékébe beépüljön a környezeti nevelés speciális eszközigénye is.

A fent említett feltételek kialakítására anyagi fedezetet kell biztosítani.

## **9. Kommunikáció**

A környezeti nevelésben – jellegénél, összetettségénél fogva – nélkülözhetetlenek a kommunikáció legkülönbözőbb módjai. Ugyanakkor legalább ilyen fontos, hogy diákjaink a nagyszámú írott, hallott és látott média-irodalomban kritikusan, a híreket okosan mérlegelve tudják feldolgozni. Fontos számunkra, hogy képesek legyenek a szakirodalomban eligazodni, az értékes információkat meg tudják az értéktelentől különböztetni. Tanulóinkat meg kell tanítani a fellépésre, a szereplésre, az előadások módszertanára. Végzett munkájukról számot kell adniuk írásban és szóban egyaránt – ezen képesség napjainkban nélkülözhetetlen.

### ***9.1. Iskolán belüli kommunikáció formái***

- kiselőadások tartása megfelelő szemléltetőeszközökkel;
- házi dolgozat készítése;
- poszterek készítése és bemutatása;
- iskolarádió felhasználása híradásra;
- falíújságon közölt információk készítése;

### ***9.2. Iskolán kívüli kommunikáció formái***

- környezetvédelmi cikkek feldolgozása különböző napilapokból;
- környezeti problémákról megjelent tudományos cikkek feldolgozása;
- környezetvédelemről szóló rádió- és televíziós hírek feldolgozása, értékelése;
- a környezet állapotfelmérésének értékelése; kapcsolatfelvétel az illetékesekkel;
- a közvetlen környezet problémáinak felmérése, értékelése, együttműködés az illetékes önkormányzattal.

## **10. Minőségfejlesztés**

Az iskolai környezeti nevelés munkájának mérése, értékelése több szempontból eltér az iskola életének más területén alkalmazottaktól. Ennek oka, hogy a környezeti nevelés a szakmai ismeretek mellett – a többi tantárgyhoz képest – markánsabban közvetít egy viselkedési módot és értékrendet az embernek a világban elfoglalt helyéről.

A szakmai tartalmakat az egyes tantárgyak helyi tantervébe építjük be, s ennek keretében kerülnek mérésre is.

A környezetvédelmi munkacsoport évente készítsen környezetvédelmi, környezeti nevelési munkatervet, melynek segítségével a feladatok egyértelműen meghatározhatók. Az elvégzett munkáról az év végi nevelőtestületi értekezleten számoljanak be.

## **11. Továbbképzés**

Az élethosszig tartó tanulás egy pedagógus számára nélkülözhetetlen. Ennek egyszerre kell tartalmaznia a szakmai és a módszertani ismeretekben való fejlődést.

Az iskola továbbképzési programjába beépítve, az ötéves továbbképzési idő alatt – minden évben más-más munkaközösségből – legalább évente vegyen részt tanár környezeti nevelési tanár-továbbképzési programokon.